

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒҮЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«ҒҮЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«ҒҮЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

808. 24	Пулатов Шерзод Аббозович	Межэтнический диалог и переговорные процессы в полиэтничном Казахстане: институциональные практики и политико-правовые основы	3603
809. 25	Сатвалдиев А.Г.	Қазақстандық этносаясатта «жанубий қозғалыс» газетінің алар орны және түрлі кезеңдердегі мемлекеттік саясаттың оның контентіне әсері	3608
810. 26	Токенов А.С.	Социальный капитал и доверие в казахстанском обществе: к вопросу о влиянии этнической структуры	3613
811. 27	Узарова Л.М.	Особенности коммуникации в сфере этномедиации	3617
812. 28	Урстенова Д.Д.	30 лет АНК: новые возможности народной дипломатии	3622
813. 29	Хмелевский В.А.	Межкультурное многообразие и общая историческая память В республике Казахстан	3627
814. 30	Чжан Цзинкай	«Цветные революции» в эпоху интернета (особенности противостояния в странах СНГ)	3630

6 – СЕКЦИЯ
ФИЛОЛОГИЯНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФИЛОЛОГИИ

**6.1 ҰЛТТЫҚ ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ ЖАҢА ҮРДІСТЕРІ МЕН ДАМУ БАҒЫТТАРЫ
НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО
ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЯ**

815.	Абдулла А. К.	Абай мұрасындағы сакралды ұғымдар	3610
816.	Алаудин Н. Ә.	Нәзира Бердалы поэзиясындағы фольклорлық үрдістер	3614
817.	Амантай Н., Қапсихқызы Д.	«Ескендір» поэмасындағы уақыт пен мәңгілік мәселесі: Абайдың философиялық концепциялары	3618
818.	Ахметбекова Т. У.	Б.Майлин мен А.Чехов әңгімелеріндегі сарказм	3622
819.	Байдуллаева Ж.К.	Қазіргі қазақ прозасындағы мистика жанры	3626
820.	Ғалымжанова З. Т.	Мемуарлық романдардағы тәрбие құндылығы	3629
821.	Дәуренбек А. Ж.	Тұрсын Жұртбайдың «Бесіңді түзе!..» еңбегі: Мұхтар Әуезовтің шығармашылық тағдыры және көркемдік шындық	3632
822.	Ергеш А. М.	Қабдыкәрім Ыдырысов поэзиясындағы интертекст және оның поэтикалық мәні	3638
823.	Еркін А.	«Телқоңыр» және ұлттық болмыс	3641
824.	Жакупова С.С.	XX ғасыр басындағы қазақ әдебиетіндегі ескілікті сынау тенденциясы: Ш.Торайғыровтың «Базарбай молдаға» өлеңі	3644
825.	Жақсыбаева Н. Ж.	Білім берудегі жаңа технологияның тиімділігі	3645
826.	Төребаева А.О.	Жүрсін Ерман арнау өлеңдерінің көркемдік ерекшелігі	3650
827.	Тұрсын Қ. А.	Бейсембай Кенжебаев – аудармашы	3656
828.	Сұлтанбек Ә.	Орыс тілді қазақ жастарының сөз сапасы: түйіткілдер мен шешімдер	3659
829.	Қажетерова Ш. С.	Еркін өлеңдердегі көлеңке образы	3664
830.	Қуанышбаева Н.А.	Тайыр Жомартбаев шығармашылығындағы балалар әдебиетінің көркемдік-жанрлық сипаты және алаш кезеңіндегі білім беру ісіне ықпалы	3669
831.	Құлшар Б. М.	Сатирадағы есімдер жүйесі және олардың эстетикалық-семантикалық жүктемесі	3673
832.	Махмутова А. Қ.	Абай Құнанбайұлының қара сөздері және ұлттық әдебиеттанудың жаңа үрдістері: білім және руханият	3676
833.	Молдахан Е. М.	Tiktok, Instagram секілді әлеуметтік желілерді әдеби білім беруде қолдану тәсілдері	3679
834.	Томабаева А. Ғ.	Шәкәрім мен Қожа Хафиздің философиялық үндестігі	3683
835.	Түсіпбек М. К.	Мұхтар Әуезов пен Оноре де Бальзак шығармаларындағы сыншыл реализм	3688

		принциптері туралы	
836.	Сайфуллаева Б. Б.	Орта ғасыр түркі ойшылдарының мұрасы мен Абай шығармаларындағы көркемдік дәстүр сабақтастығы	3692
837.	Шагирова Д. Р.	Көлеңке архетипінің көркем трансформациясы: Достоевскийдің «Сыңар» повесі мен Төлен Әбдіктің «Парасат майданы» негізінде	3696

**6.2 ҚАЗАҚ ТІЛ БІЛІМІНІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКОЗНАНИЯ**

838.	Абденкул Д.С.	Үйлену салт өлеңдеріндегі лингвотанымдық сипат	3700
839.	Абдрахман А.Е.	«Ер Төстік» жырындағы ең басты гендерлік көріністер мен символдар	3704
840.	Амирова А.Б.	Мақал-мәтелдер әлеміндегі билік пен гендер: қазақ және ағылшын паремияларының салыстырмалы талдауы	3708
841.	Анарбекова А.Б.	Оқушылар сөйлеу тіліндегі терминдер қолданысы	3715
842.	Бөгетбаева А.Т.	Жаһанданудың мәдени таптаурындардың қалыптасуына әсері	3719
843.	Дәулетші Д.Р.	Жалпықолданыстағы сөздерді термин ретінде қолдануда жарыспалылық мәселесі (ақпараттық технологиялар саласы бойынша)	3723
844.	Ермекқызы А.	Интернет лексиканың қолданысы	3726
845.	Жаныбекқызы Б.	Ұлттық фильмдердегі тілдік ерекшеліктер және әсерлеуші құралдар (көркемдегіш құралдар)	3730
846.	Жарылхасын Б.Қ.	Мұхтар Мағауин шығармашылығындағы фразеологизмдердің мәні	3733
847.	Қуандықова И.Р.	Кірме сөздер: игерілуі және электронды коммуникация ортасындағы қолданысы	3736
848.	Қайыркен А.О.	Корпустық лингвистика: қазақ тілін оқытудағы инновациялық бағыт	3743
849.	Қанатқызы А.	Зейнолла Шүкіровтың шығармаларындағы кейіпкер тілі мен стилі	3747
850.	Қуаныш Ә.	Methodology for the development of students' emotional competence in the lesson of the kazakh language	3751
851.	Қыдырбай Н.А.	Қазақ тіліндегі жаңа сөздер мен терминдердің пайда болуы және оларды қалыптастыру мәселелері	3755
852.	Мадиярова Д.М.	Жастар тіліне әлеуметтік желінің әсері	3759
853.	Меліс А.Б.	«Жер-Ана» ұғымының мағыналық ерекшеліктері	3762
854.	Муратбаева Ж.К.	Қазіргі қазақ киносындағы тілдік ерекшеліктер (комедия жанры негізінде: “Таптым-ау сені”)	3766

855.	Муратова М.	І.Жансүгіровтің «Құлагер» поэмасындағы мінез-құлық метафоралары	3769
856.	Мұхтарова Ф.С.	Қазақ және қырғыз тілдеріндегі тағамға қатысты этнофразеологизмдер	3772
857.	Нугман А.А.	Фразеологизмдердің лингво-мәдени өрісі	3775
858.	Онгарбаева А.О.	Қазақ және өзбек фразеологизмдеріндегі киелі сандардың ортақ белгілері	3777
859.	Оразалина А.А.	К.Оразалиннің тілдік тұлғасын тану мәселесі	3781
860.	Оралбай А.О.	Қазақ тілін әлеуметтік желілерге танымал ету үшін контент стратегиялары	3785
861.	Оспан М.Ж.	Қазақ халқының мақал-мәтелдеріндегі «Бақыт» концептісі	3790
862.	Өркенқызы А.	Постмодернистік мәтіннің байласымы мен тұтасымын барлау	3794
863.	Рзалиева Р.Ж.	Ғаламтордағы тұлғаны тілдік кемсіту: себебі мен салдары	3798
864.	Сәбитқызы Б.	Жанат Әскербекқызының шығармашылығындағы концептуалды метафора	3802
865.	Түйлебаева Қ.Б.	Хаос және контекст	3805
866.	Тұранов Ы.Ә.	Әлихан Бөкейханов шығармаларындағы антропонимдердің психолингвистикалық сипаты	3809
867.	Уәлібек А.А. Беласар І.Қ.	Қазақ фразеологизмдерінің гендерлік аспектісі	3812
868.	Ұланова Е.Д.	Т.Әбдікәкімовтің «Ажал даласындағы тас» өлеңіндегі сөздердің қолданылуының математикалық жиілігі	3816
869.	Халмурат Е.С.	Mangurtism – future tragedy	3819
870.	Шиктыбаева А.	Жасанды интеллект арқылы өтірік өлеңдер құрастыру	3821

6.3 ОРЫС ТІЛІ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ КОММУНИКАЦИЯ РУССКИЙ ЯЗЫК И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ

871.	Абдикадырова А.М., Аманджол А.Е., Беккалиқызы А.	Слово <i>хайп</i> и его производные	3825
872.	Амангелді А.Ж.	Слова-паразиты в речи современной молодежи	3828
873.	Аманшаева И.С., Мәлікова А.Н.	Слово прикол и его производные в молодежном сленге (на материале НКРЯ)	3832
874.	Дудко В.Н.	Языковые средства как механизм воздействия	3836
875.	Елубаева К.К.	Устойчивое выражение "24/7" в современной речи: аспекты значения	3841
876.	Жарлықасым Ж.К.	Синтаксические модели новостных заголовков в интернет-СМИ Казахстана	3844

877.	Жумабаева А.Б.	Лексикографический анализ лексемы «упрямство» в русском и казахском языках	3850
878.	Кеңес Н.С.	Жизненное кредо молодёжи Казахстана: лингвоаксиологический аспект	3853
879.	Қалихан А.А.	Специфика молодежной инвективной лексики (на материале соцсетей Tik Tok, Telegram)	3856
880.	Мазуркина У.А.	Фонетическая интерференция при обучении русскому языку как иностранному китайских студентов	3859
881.	Максимова Д.Г.	Научная VS народная этимология объектов Астаны (по материалам уличных интервью инстагида Мити Байназарова)	3862
882.	Серикова Д.М.	Специфика обучения аудированию в 9 классе	3865

**6.4 ОРЫС ӘДЕБИЕТІ: КӨРКЕМ МӘТІНДІ ТАЛДАУ ЖӘНЕ ТҮСІНДІРУ
РУССКАЯ ЛИТЕРАТУРА: АНАЛИЗ И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ
ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА**

883.	Абдрахманова Э.	Bakhyt Kairbekov: the problems of creativity	3869
884.	Ерболат Д.	Фольклор как мотивообразующий элемент в повести З. Наурызбай и Л. Калаус «Приключения Бату и его друзей»	3870
885.	Ибраимова С.	Мотив самопожертвования в прозе Л. Улицкой	3874
886.	Кенжетай Б.	Фольклорные образы и мотивы в цикле «Кудыкины горы» Н. Черновой	3876
887.	Курмангалиева Г.	Метафора «необретенный рай» в романе Бахыта Кенжеева «Младший брат»	3879
888.	Мухамадиева К.	Особенности реализации категории «автора» и «скриптора» в романе Т. Толстой «Кысь»	3881
889.	Надирхан В.	Быт и нравы русского помещичьего дворянства в изображении Н.И. Новикова, Д.И. Фонвизина, А.Н. Радищева	3884
890.	Онгар А.	Символика круга в романе «Круг пепла» Д. Накипова	3888
891.	Оразалина А.	Литературное наследие Рымгали Нургали: социальные и философские аспекты в произведениях писателя	3891
892.	Өсербайұлы С.	Қазақ романының қалыптасу кезеңдері және дамуы	3893
893.	Сарсенбай М.	Концепция детства в литературе: культурный и философский контексты	3897
894.	Сералимова С.	Исторический контекст и культурные традиции в творчестве тюркоязычных писателей	3900
895.	Тахауикызы Ж.	Тема Древнего Новгорода в исторических и художественных произведениях Н.М. Карамзина	3903
896.	Турабекова И.	Образ современной российской женщины в произведениях Дарьи Донцовой	3907

897.	Цындра А.	Фольклорно-мифологический контекст образа ведьмы в повести Н.В. Гоголя «Майская ночь, или Утопленница»	3912
------	-----------	--	------

6.5 АУДАРМА ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС МӘСЕЛЕЛЕРІ

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА И МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

898.	Айтбаева А.М.	Особенности аудиовизуального перевода на примере фильма «Inception»	3918
899.	Акимбекова К.Ж.	Прагматический аспект перевода рассказов Оскара Уайльда	3920
900.	Алпамыс Т.М.	Intercultural Features of Modality Expression in English and Kazakh: Translation Challenges	3922
901.	Амангелдиева А.М.	Қазақ және ағылшын тілдеріндегі мақал-мәтелдегі кейбір соматизмдер аудармасы	3926
902.	Әбдірахман А.Қ.	Аудиовизуалды аудармада реалияларды беру ерекшеліктері	3928
903.	Бектлеуова А.С.	Тіл және әдеп: ұлттық ерекшеліктер мен аудармадағы ұстанымдар	3931
904.	Бультенова Д.Т.	Culinary terms as culturally marked lexis: issues of equivalence in translation from Kazakh into English	3933
905.	Дулатова А.А., Кадырова Р.Р.	Ағылшын және қазақ тілдеріндегі фразеологизмдер мен мақал мәтелдердің ұқсастықтары мен айырмашылығы	3937
906.	Елибаева А.Т.	Лингвокультурные трансформации в аудиовизуальном переводе: анализ русской локализации фильма «Веном»	3941
907.	Жексемби Д.Д.	Аудармада қолданылатын цифрлық технологиялардың жетістіктері	3945
908.	Каткенова З.Д.	Childbirth celebration in Kazakh and English cultures	3950
909.	Қыдырбай Г.З.	Орта мектептерде ағылшын грамматикасын оқытуда коммуникативті әдістерді қолдану	3953
910.	Матыгулова А.Н.	Translation of documentary novels	3956
911.	Нығметулла К.Б.	Көркем әдебиет стилінің аудармасы: жасанды интеллект, машиналық аударма мен адам аудармасының салыстырмалы талдауы (Эрнест Хемингуэйдің «Килиманджаро – қарлы тау» әңгімесінің негізінде)	3959
912.	Райнбекова А.К.	«Жеті» санының ағылшын, орыс және қазақ тілдеріндегі фразеологиялық бірліктер мен аудармадағы көрінісі	3962
913.	Сейткенов К.Б.	Көркем мәтін тілі прагматикасын жеткізуде тіркесті бірліктердің аударылу ерекшеліктері	3966
914.	Сүндетова А.Н.	«Жаңбыр» концептісінің тілдік-танымдық сипаты және тіларалық берілуі (Э.Хемингуэйдің «Қош бол, майдан!» романы негізінде)	3972
915.	Утеулиева А.А.	Lexical-semantic types of non-verbal means and their translation	3978

**6.6 ШЕТЕЛ ФИЛОЛОГИЯСЫНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИНОСТРАННОЙ ФИЛОЛОГИИ**

916.	Айдарбекқызы М. Ермекқызы А.	Тілдердің жойылу қауіпі және қайта жаңғырту мүмкіндіктері	3983
917.	Асатова К.Т.	Semantic and Pragmatic Aspects of Anglicisms in Modern Kazakh	3986
918.	Аслялиева А.Ж.	Frequency and Functional-Semantic Analysis of Color-Denoting Adjectives in George Orwell's "Animal Farm"	3990
919.	Ахметбек Д.А.	Axiological characteristics of the biography of a virtual character	3996
920.	Байсұлтан А. Н.	Ағылшын көркем әдебиетіндегі бейвербалды қарым-қатынастың рөлі	3999
921.	Донбаева А. А.	Использование аутентичных текстовых материалов при обучении чтению в целях повышения мотивации к изучению иностранного языка	4003
922.	Жунусова А. К.	Ағылшын әдебиетіндегі «адамның оң мінезі» лексика-семантикалық өрісінің құрылымы	4008
923.	Кенесбаев А. С.	The language game in modern internet communication	4013
924.	Кенжебай А.Т.	Сравнение языка рекламы в английском и казахском языках	4015
925.	Сабилова Ж.Б.	Репрезентация концепта "семья" в англо-, казахоязычных публицистических дискурсах начала XXI века	4018
926.	Сериккалиева А. Ж.	Образность публицистического дискурса в новогодних речах: сравнительный анализ выступлений президента Казахстана и короля Великобритании	4020
927.	Тлемисова Ж. М.	Semantic analysis of the linguistic changes driven by generation Z's neologisms	4023
928.	Турсынбетова А. Н.	Балалар тіліндегі инновациялар мен олардың сөзжасамдық ерекшеліктері	4027
929.	Ундимисова А.Ж.	Английские пословицы и поговорки: их значение, употребление и русские эквиваленты	4030
930.	Хасенов И. Танабаев Т.	A brief overview of the origins and formation of the basic terms of electricity in English and Kazakh languages	4031
931.	Шандер Д.	The English language acquisition: why are you still unable to speak it?	4034

**6.7 ҚЫТАЙ ФИЛОЛОГИЯСЫ МЕН ЛЕКСИКОЛОГИЯСЫ: ЖАҢА
БАҒЫТТАР МЕН ӘДІСНАМАЛАР
КИТАЙСКАЯ ФИЛОЛОГИЯ И ЛЕКСИКОЛОГИЯ: НОВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ
И МЕТОДОЛОГИИ**

932.	Абдуллина А.Р.	Тіл мен мәдениеттің өзара байланысы және аудармадағы рөлі	4039
933.	Абдуразакова М. Д.	Ресми іс-қағаздардағы тұрақты тіркестер мен клишелердің аудару тәсілдері (қытай және	4043

		қазақ тілдерінің іскерлік құжаттары негізінде)	
934.	Асқар Н.	Лю Цысиннің “Үш Ғалам” (三体) ғылыми-фантастикалық роман трилогиясының стилистикалық ерекшеліктері	4046
935.	Дюсупжанова Ж.М.	Қытай фильмдерін қазақ тіліне аударудың ең танымал түрлері мен кең таралған әдістері	4049
936.	Кабышева А.Д.	Медициналық терминдерді қытай тілінен қазақ тіліне аудару мәселелері	4054
937.	Күшәнбек М.	Бақ-тағы қытай фразеологизмдерінің қазақ тіліне аударылу ерекшеліктері	4060
938.	Қалекенова Ж.Қ.	Мәдени революция кезеңіндегі әдебиеттің даму көрінісі	4065
939.	Майбас Ә.Т.	Қытай тілін шет тілі ретінде оқытудың бастауыш сатысындағы құрмалас сөйлемдердегі жалғаулықтардың оқыту мәселесі	4068
940.	Мамедова Р.В.	Сравнительный анализ китайских и казахских пословиц и фразеологизмов	4071
941.	Маметова А.М.	Медицина саласындағы кәсіби мәтіндерге лингвистикалық талдау	4076
942.	Мылтықбай Ж.А.	Қытай ауызекі сөйлеу стилінің қолдану аясы	4080
943.	Намазова Ж.Т.	Жасанды интеллект негізіндегі қытай тілін оқу: мүмкіндіктер мен шектеулер	4085
944.	Нұрлан Е.	Цянь Чжуншудың “Қоршалған қамал” романының көркемдік ерекшеліктері мен кейіпкерлер образы	4088
945.	Нұртай А.	«Өмір мен өлім мені қажытады» романында реинкарнация арқылы әлеуметтік жіктелуді бейнелеу	4093
946.	Сейлова А.А.	Влияние политической и культурной ситуации в Китае в период Тан на литературу	4097

**МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENTS**

**СЕКЦИЯ 7. ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМДАР
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ
ECONOMIC SCIENCES**

**Подсекция 7.1 ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ АШЫҚТЫҒЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІГІ**

**ОТКРЫТОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ И ЕЕ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ
БЕЗОПАСНОСТЬ**

OPENNESS OF THE NATIONAL ECONOMY AND ITS ECONOMIC SECURITY

947.	Асылбаева Ж.Е.	Цифровизация в жилищном строительстве: преимущества и перспективы	4100
948.	Аудан Д.Т.	Өнеркәсіп кәсіпорының тұрақты дамуының	4103

- Компенсация әдісі – белгілі бір мағынаны басқа жолмен беру тәсілі. Мысалы, жапон тіліндегі өте сыпайы сөйлемдерді қазақ тілінде сәлемдесу немесе қаратпа сөздер арқылы жеткізу.

Жапон тіліндегі сыпайы сөйлем:

お世話になっております。(Osewa ni natte orimasu.)

☑ Тікелей аударма:

«Сіз маған қамқорлық жасап жатырсыз.»

☑ Компенсация әдісімен қазақша аударма:

«Сәлеметсіз бе, сізге үлкен рақмет!» немесе «Сізге алғысымды білдіремін!»

Түсіндіру: Жапон тілінде бұл фраза жұмыс бабында жиі қолданылады және әріптестерге, серіктестерге ризашылық білдірудің өте сыпайы формасы болып табылады. Қазақ тілінде дәл осындай тіркес жоқ, сондықтан оны мағынасы бойынша сәлемдесу мен алғыс айту арқылы жеткіземіз.

Қорытынды

Тіл мен әдеп – ұлттық мәдениеттің маңызды бөлшектері. Оларды аудармада дұрыс жеткізу – мәдениетаралық қарым-қатынасты нығайтуға ықпал етеді. Әдепке байланысты тілдік бірліктерді аудару кезінде тек тілдік емес, мәдени факторларды да ескеру қажет. Бұл аударманың сапасын арттырып, мәтіннің табиғи әрі түсінікті болуын қамтамасыз етеді.

Мақалада қарастырылған **функционалдық балама, компенсация әдісі және мәдени сәйкестік ұстанымы** аудармашылар үшін аса маңызды құралдар болып табылады. Бұл әдістер белгілі бір тілдік бірліктерді басқа халықтың сөйлеу ерекшеліктеріне сәйкес бейімдеуге көмектеседі. Сөзбе-сөз аударма кейде бастапқы мәтіннің мағынасын бұрмалап, тілдік кедергілер туғызса, жоғарыда аталған ұстанымдар ұлттық-мәдени сәйкестікті сақтай отырып, мәтінді анағұрлым түсінікті әрі табиғи етуге мүмкіндік береді.

Осылайша, аударма тек сөздерді емес, сол сөздерге сіңген ұлттық рух пен әдеп нормаларын да жеткізуге бағытталуы тиіс. Бұл аударма сапасын жақсартумен қатар, халықтар арасындағы мәдени түсіністікті нығайтуға да ықпал етеді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Қайдар, Ә. (2004). Қазақ тілінің этнолингвистикалық негіздері. Алматы: Ана тілі.
2. Вежбицкая, А. (1996). Язык. Культура. Познание. Москва: Русские словари.
3. Baker, M. (2011). In Other Words: A Coursebook on Translation. London: Routledge.
4. Сатенова С.Қ. (2022). Аударматану және мәдениетаралық коммуникация. Астана: ЕҰУ баспасы.
5. Бәйтенова Н. Тіл және мәдениет: аударма мәселелері. – Алматы: Ғылым, 2018.
6. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). – Москва: Высшая школа, 1990.
7. Кадерова А.Ш. Аудармадағы ұлттық мәдени ерекшеліктер. – Астана: Фолиант, 2019.
8. Бархударов Л.С. Язык и перевод. – Москва: Междунар. отношения, 1975.
9. Найманбаев Б. Қазақ тілінің прагматикасы және оның аудармаға әсері. – Алматы: ҚазҰУ, 2020.
10. House J. Translation Quality Assessment: Past and Present. – Routledge, 2015.
11. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. – Routledge, 1995.
12. Жолдыбаева Ш. Тіл және мәдениетаралық түсіністік. – Астана: Фолиант, 2016.

UDC 81'25:394.12=111

CULINARONYMS AS CULTURALLY MARKED LEXIS: ISSUES OF EQUIVALENCE IN TRANSLATION FROM KAZAKH INTO ENGLISH

Бультенова Даяна Талгатовна

daybultenova@mail.ru

Магистрант 2 курса ОП «Переводческое дело» кафедры теории и практики перевода

ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан

Научный руководитель – Алшинбаева Жұлдыз Куанышвена

In the context of globalization and intensive intercultural communication, translation acquires not only a linguistic but also a significant cultural function. One of the most sensitive types of vocabulary to cultural

differences is culinary terminology—culinaronyms—which reflect national characteristics of diet, lifestyle, traditions, and the mentality of a people. In the Kazakh language, culinaronyms occupy an important place within the system of culturally marked lexis, representing lexical units with distinct ethnocultural semantics [1]. Translating such culturally specific items into English presents numerous challenges due to the lack of direct equivalents, differences in food systems, and the cultural and symbolic connotations associated with terms such as *kymyz*, *shubat*, *boursak*, *et asu*, *kurt*, *zhent*, among others.

The relevance of this study is driven by the growing interest in accurate and adequate transmission of ethnocultural information in interlingual translation. This is especially pertinent in tourism discourse, literary texts, media content, as well as academic and popular publications on Kazakh culture [2]. The inability to adequately translate culinaronyms may result in the loss of a significant part of national identity and distortion of the intended meaning. Therefore, translation strategies aimed at preserving cultural specificity when conveying such realia become particularly important.

The aim of the present study is to analyze culinaronyms as culturally marked lexical units and to identify the main issues of equivalence in their translation from Kazakh into English. The research addresses both theoretical aspects of translating culture-bound terms and practical examples of culinaronym translations found in tourist brochures, restaurant menus, glossaries, as well as in English-language adaptations of Kazakh texts.

The object of this study is Kazakh culinaronyms that reflect national gastronomic realities. The subject of the research comprises the linguistic features and translation strategies employed in rendering these terms into English, with consideration of intercultural specificity.

The methodology of the study is based on the principles of comparative analysis and componential analysis of lexical meaning, and also incorporates elements of linguocultural and contextual analysis. The classification of translation strategies for culturally specific items, as proposed by scholars such as P. Newmark, M. Baker, and D. Katan, as well as by Kazakhstani and other local researchers in the fields of linguoculturology and translation studies, is employed.

The scientific novelty of the work lies in the attempt to systematize approaches to the translation of Kazakh culinaronyms and to identify common tendencies and errors frequently encountered in their English-language renditions. The analysis includes the categorization of lexical units according to their degree of cultural markedness and the discussion of the appropriateness of various translation strategies, such as transliteration, calquing, descriptive translation, adaptation, and others [3].

The findings of this research may be useful to translators working with the Kazakh–English language pair, instructors of translation studies, compilers of bilingual dictionaries and glossaries, as well as scholars and practitioners interested in intercultural communication and ethnolinguistics.

Materials and methods

The methodological basis of this research is an integrated approach combining methods of linguistic and cultural analysis, comparative lexicology, theory of translation and semantic analysis. The theoretical basis is based on the works of foreign and domestic scientists dealing with the problems of translating realities and culturally marked vocabulary (P. Newmark, M. Baker, E. A. Nida, D. Katan, A. Aldasheva, A. Syzdykova et al.). Particular attention is given to the classification of strategies for translating culture-bound elements, including transliteration, calquing, descriptive translation, cultural adaptation, and complete substitution.

The material for this study consists of authentic texts containing Kazakh culinaronyms and their English translations. The following sources were analyzed:

- tourist brochures and informational websites;
- menus of restaurants and cafés offering traditional Kazakh cuisine both in Kazakhstan and abroad;
- publications on Kazakh culture in English, including travel guides and blogs;
- articles and glossaries included in the English-language versions of cultural and ethnographic publications;
- literary and journalistic texts featuring descriptions of Kazakh cuisine.

More than 50 culinaronyms were selected as examples, including: *kymyz*, *shubat*, *boursak*, *et asu*, *kuyrdak*, *zhent*, *kurt*, *siir et*, *taba nan*, *besbarmak*, as well as terms referring to methods of food preparation and related cultural practices. For each term, semantic decomposition, analysis of cultural significance, and evaluation of the translation strategy used in the English-language context were conducted [4].

The following methods were employed in this study:

- Comparative analysis – to identify differences between the original lexical item and its translation.
- Componential analysis – to establish structural and semantic equivalence.

- Contextual analysis – to examine lexical units within authentic texts and to identify their pragmatic functions and cultural implications.
- Classification of translation strategies – to systematize the approaches used in the translation of culinaryonyms.

In addition, elements of corpus analysis were utilized: data were collected from open-access online sources containing Kazakh–English parallel texts. Where necessary, back-translation from English into Kazakh was performed to assess the degree of semantic divergence.

To evaluate the level of equivalence, a qualitative scale was applied:

- full equivalence (presence of a precise analogue);
- partial equivalence (designation of a similar concept with cultural differences);
- lack of equivalence (use of descriptive translation or borrowing).

Thus, the methodological framework of this study is aimed not only at identifying the difficulties involved in translating Kazakh culinaryonyms, but also at proposing optimal solutions that help preserve ethnocultural specificity in intercultural communication.

Results and discussion

The analysis of the collected material made it possible to identify several key trends in the translation of Kazakh culinaryonyms into English, as well as typical challenges encountered by translators working with this category of culturally specific lexis [5]. As expected, the majority of Kazakh culinaryonyms lack direct equivalents in English, which is due to both lexico-semantic and cultural-cognitive differences between the dietary systems and gastronomic traditions of the two cultures.

1. Classification of Culinaryonyms by Degree of Cultural Specificity

At the initial stage, the following groups of culinaryonyms were identified:

1. Basic dishes with high frequency of use and strong ethnocultural connotations (kymyz, shubat, et, boursak, kuyrdak, beshbarmak);
2. Ingredients and semi-finished products specific to Kazakh cuisine (kurt, zhent, sür et, ishek-qaryn);
3. Names of traditional culinary rituals and actions (et asu, tabak tartu, sorpa usynu).

Each of these groups requires a different translation approach: while the names of dishes in the first group are more commonly encountered and often have relatively established forms in translation, culinaryonyms in the second and third groups frequently require explanation or cultural adaptation [6].

2. Translation Strategies Applied

The analysis revealed that the following strategies are most commonly used in translating Kazakh culinaryonyms into English:

Transliteration: Used to preserve the phonetic form, e.g., қымыз → kumys, шұбат → shubat, бауырсақ → boursak. This strategy helps to maintain ethnic and cultural flavor but often requires additional clarification for English-speaking audiences, as it does not convey the semantic content of the term.

Descriptive translation:

Frequently employed to explain the specific nature of a dish: құрт → dried salty curd made from fermented milk, жент → traditional Kazakh dessert made of ground millet, butter, and sugar. This method increases the informativeness of the translation but sacrifices the conciseness and idiomaticity of the source term.

Loan translation (calquing): In rare cases, translators use literal translation, e.g., et асу → meat boiling, which does not adequately reflect the cultural value or ceremonial significance of the practice [7].

Adaptation / equivalent substitution:

Applied less frequently and usually in contexts where perception is prioritized over accuracy (e.g., in marketing or tourism materials): бешбармақ → Kazakh-style meat noodles, бауырсақ → Kazakh donuts.

3. Common Challenges and Translation Errors

In the process of translating culinaryonyms, the following problems are frequently observed:

- Cultural lacuna: the absence of a corresponding concept in the target culture, which requires the translator to make additional efforts to explain the term.

- Distortion of meaning: attempts at adaptation without regard for the semantics and cultural significance of the term; for example, translating қымыз as milk wine may be misleading for the target audience.

- Loss of pragmatic effect: literal or overly simplified translation can result in the loss of emotional, ritual, or ethnocultural connotations inherent in the source term.

4. Recommendations and Translation Solutions

Based on the analysis conducted, the following approaches are recommended for translating culinaryonyms:

- In tourist and promotional texts, it is preferable to use transliteration with a brief explanation, for example:

kumys (fermented mare's milk), boursak (fried dough balls).

- In academic and encyclopedic publications, the use of descriptive translation supplemented by the original term in parentheses is justified, such as: fermented salty milk product (күрт).

- In literary texts, it is appropriate to retain the original term while providing contextual clarification through narration, dialogue, or description. For instance: The young man offered a tabak filled with boursaks — golden, fried dough pieces symbolizing hospitality and celebration.

Furthermore, the study has shown that a combined approach—transliteration paired with a descriptive element—offers the most balanced solution, enabling the preservation of ethnocultural flavor while ensuring comprehension by the target-language audience.

Conclusion

Culinaryonyms, as a subset of culturally marked lexis, constitute an essential component of the linguistic worldview, reflecting aspects of national identity, lifestyle, value systems, and gastronomic traditions of an ethnic group [8]. Translating Kazakh culinaryonyms into English is a complex task that requires not only linguistic competence but also a deep understanding of the cultural context, symbolism associated with national dishes, and the pragmatic function these lexical units serve in a text.

In the course of this study, over 50 culinaryonyms from the Kazakh language were analyzed, encompassing names of dishes and ingredients, as well as actions related to food preparation and serving. It was found that most of these terms do not have direct equivalents in English, owing to the absence of corresponding concepts in the Anglophone cultural framework [9]. This necessitates the use of translation strategies such as transliteration, descriptive translation, calquing, and adaptation, each of which has its own strengths and limitations [10].

A particularly pressing issue is the preservation of the cultural and emotional connotations carried by culinaryonyms in translation. For instance, terms such as *kymyz*, *zhent*, and *et asu* convey not only gastronomic meaning but also elements of ritual, social interaction, and traditional symbolism. Literal or overly simplified translations without appropriate commentary risk leading to a loss of the original meaning and cultural nuance—an especially critical concern in literary and tourism-related texts.

The analysis has shown that the most effective strategy for rendering Kazakh culinaryonyms into English is a combined approach that employs transliteration alongside a brief descriptive element (e.g., *boursak – traditional fried dough balls*), or a descriptive translation supplemented by the original term in parentheses. This approach enables the translator to preserve the ethnocultural specificity of the term while ensuring comprehension by the target audience.

Thus, it may be concluded that the translation of culinaryonyms requires an individualized approach, taking into account the text genre, the target audience, and the degree of cultural specificity inherent in the term. It is essential that the translator serve not only as a linguistic intermediary but also as a cultural mediator, capable of conveying the uniqueness of the Kazakh gastronomic tradition to speakers of another language and culture.

The results of this research may be of practical value to translators working with the Kazakh–English language pair, to those compiling bilingual dictionaries and glossaries, to educators in translation studies, and to professionals involved in producing English-language tourism and cultural materials about Kazakhstan. In the future, it would be promising to carry out a broader linguocultural analysis using empirical methods such as surveys, focus groups, and case studies aimed at assessing how culinaryonyms are perceived by native speakers of English.

Ultimately, the translation of culinaryonyms is not merely the transmission of dish names; it is a window into a culture, a way of life, and a people's history and customs. The translator's responsibility in this case is profound: it is up to them whether the reader will truly experience the flavor and meaning of this cultural phenomenon—or simply encounter a string of unfamiliar sounds.

Literature

1. Syzdykova A.Zh. Qazaq tilinin madeni leksikologiyasy. – Almaty: Gylym, 2020. – 240 b.
2. Aldasheva A.M. Kognitivtik lingvistika negizderi. – Almaty: QAZaqqarat, 2001. – 184 b.
3. Newmark P. A Textbook of Translation. – New York: Prentice Hall, 1988. – 292 p.
4. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. – London: Routledge, 1992. – 328 p.
5. Katan D. Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators. – London: Routledge, 1999. – 272 p.
6. Nida E.A., Taber C.R. Theory and practice of translation. – M.: Progress, 1982. – 354 p.
7. Akhmetova A. Ulttyq tagam ataularynyn tildik ereksheligi men audarma maseleleri // Qazaq tili men adebiyeti. – 2018. – № 4. – B. 115–120.
8. Wang Y. Translating Food Culture: Translation Strategies and Chinese Culinary Terms // International Journal of English Linguistics. – 2019. – Vol. 9, No. 5. – P. 93–101.
9. Ivir V. Procedures and Strategies for the Translation of Culture // Indian Journal of Applied Linguistics. – 1987. – Vol. 13, No. 2. – P. 35–46.
10. Leemets T. Culture-bound Terms: Problems of Translation. – Tallinn: Tallinn University Press, 2002. – 116 p.

ОӘЖ81'255.4

АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТІЛДЕРІНДЕГІ ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕР МЕН МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРДІҢ ҰҚСАСТЫҚТАРЫ МЕН АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ

Дулатова Алуа Абзаловна, Кадырова Руфина Рафикқызы

kadyrovarufina89@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Филология факультетінің студенттері, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – Касбаева Г.С.

Тақырыптың өзектілігі: Ағылшын және қазақ тілдеріндегі фразеологизмдер мен мақал-мәтелдер адамның дүниетанымын, мәдениетін, салт-дәстүрін, тілдің байлығын көрсететін маңызды тілдік бірліктер болып табылады. Осы тұрғыда олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын зерттеу тіл білімі мен мәдениеттану үшін маңызды.

Зерттеу мақсаты мен міндеттері: Мақалада ағылшын және қазақ тілдеріндегі фразеологизмдер мен мақал-мәтелдердің құрылымдық, мағыналық ұқсастықтары мен айырмашылықтарын салыстыру, олардың тілдік және мәдени аспектілерін талдау.

Фразеологизмдер мен мақал-мәтелдер туралы жалпы түсінік:

Тілдің лексикасында қаралатын лексикалық бірліктерден (жеке сөздерден) басқа тіл бірліктерінің тұрақты сөз тіркестері деп аталатын неғұрлым күрделі ерекше түрі қалыптасқан. Бұларды тіл білімінің фразеология саласы зерттейді. Фразеология (грек. phrasis сөйлемше және logos сөз, ілім) Осы күнгі тіл білімінде фразеологизм деген ұғым кең мағынада қолданылады. 1990 ж. Шыққан, "Лингвистикалық энциклопедиялық сөздікте" фразеологизмге мынадай анықтама берілген: "Фразеологизм дегеніміз формасы жағынан синтаксистік құрылымдармен ұқсас, бірақ олардай жалпы заңдылыққа сай сөйлеу кезінде жасалмай, даяр қалпында қайталап қолданылатын, семантикалық және лексика-грамматикалық, құрамы тұрақты сөз тіркестері мен сөйлемшелер". Осы анықтамаға қарағанда фразеологизмдерге кең мағынада тілдегі мағына бірлігін сақтаған тұрақты сөз тіркестерінің барлық түрі де жатады. Олар тұрақты сөз тіркестерінің түрлері мен сөйлемшелер, коммуникативтік тұрақты қолданыстағы әр түрлі номинативтік бірліктер, қос сөздер мен қосарлы тіркестер, ресми іс-құжаттарындағы даяр сөз орамдары т.б. түрінде болуы мүмкін.

Мақал дегеніміз- халықтың ғасырлар бойғы дүниетанымы, тәжірибесі жинақталып берілген, мазмұны жағынан ғибрат, өсиет сияқты, ізгі қасиеттерді уағыздайтын, құрылымы